

A MAI SZÉKELY HÁZ

RÖVID KESERGŐ

A megtartó, mindent savanyúan konzerváló szegénység tovatűnőben Székelyföldön is. Vele együtt múlik a hagyományos szemlélet (a fenntartható, önellátó és kiegyensúlyozott). Megváltozott a megélhetés módja, másak lettek a források, az anyagiak és a szellemiek is. Beteljesedett a kivetkőzés a hagyományos életmódból és szokásvilágból, ennek tárgyi világából. A mai székely a maga módján naprakész lett: ingázó fajta, a gyengébb egyre fásultabban tesz-vesz a háza körül, az ügyesebb hiányos műveltséggel hazahordja a városi (világ)mintát és a szűkösnek érzett, szégyellt régi kacatvilágot felszámolja. Vakon cserél, újít, majmol, és eközben nem érzékeli, hogy az új minta nem szól a régi szellemiség szintjén. Mert zavaros, kifecamodott, kivagyí, vagy együgyűen buta, és garantáltan jellegtelen. Kipróbálatlan tartósságok, 30 évig tartó garanciák, a bónuszok és akciók spekuláló anyagi világába vetett hit területe ez. Bizony, leginkább ezek jellemzik a székely faluátépítő és romboló mentalitást. A városból vissza-kimenekülő, nyugalomszigetre vágyó tehetős félműveltek pedig magabiztosan megszüntetik éppen azt, ami miatt ide jöttek.

A PISLÁKOLÓ HAGYOMÁNY

Még van azért tanúja a letűnő világnak és a jó szellemnek. Még tudunk olvasni és tanulni ezekből a mintákból. Az életmód már nem tér vissza, de a hagyományból - mert okos játékszabály, ha értjük - sok beültethető az új igénybe. Ezekhez a régi jó mintákhoz kell nyúlni.

A JÓ MINTA

Még látni lehet a rendhez alkalmazkodó település ujjlenyomat-szerkezetét – ezt kell továbbszöni. Azt is meg lehet jegyezni, hogyan rendeződnek a hagyományos faluban egy evidens fontossági sorba a közösség terei, épületei, így kerül minden a helyére. El lehet csodálkozni azon, hogy a gyakorlatiasság, az arányosság és a lelemény mit képes teremteni a szépen emlékező anyagban: fában, kőben, agyagban.

A legfontosabb tanulság számomra mindebből: a jó SZÖVET megtartása. Mert a szövet hagyomány, a fűzés rendszere, a viszonyok és kapcsolatok ritmusa és logikája.

A települések szövege a tájban, tízesek-szegek szövege, a patakok, utcák és teresedések szövege, a telkek, kertek és kerítések szövege, a terek szövege a házban, az anyagok szövege a felületeken, a fény-árnyék szövege.

Milyen harmonikus a csűrök, házak, kerítések és fák között kialakult kis terek láncja, szövevénye!

A szép szövet esztétikai minőség. Vagy inkább etikai.

A TERVEZETT HÁZAKRÓL

az Újnegyed utcai szomszédság tipikusan elrontott környezet, hozzá illeszkedni nem, illetve csak az általános szabályok mentén lehet. Fontos szempont a tájolás, a benapozás, melyet csak kikövetkeztetni tudtam, de eszerint próbáltam a lakóház funkcionális beosztását meghatározni. Kiindulópont a történeti ereszes ház alaprajza volt, ennek sokoldalú logikája rendezi az alaprajzot, némi bonyolódással ugyan. Nem önmagában a lakóházzal foglalkoztam, hanem ennek a telekkel és a melléképülettel kialakított viszonyával, mert fontosnak tartottam a két párhuzamosan elhelyezett épület közötti folyamatos szembenéző kapcsolatot. Alapvetően - ezen a vázlatos bemutatási szinten - a jó funkcionális kapcsolatokra törekedtem, a részletezés elhagyásával. De a jó funkcionális térkapcsolatokon felül a terek közti és a terek környezetük felé kialakított vizuális kapcsolatainak igyekeztem alapot vetni. A felületek szövet-strukturálásával a különböző játékos (poétikus) fényáttörések, átláthatóságok, rejtések-kitárások tárházát nyitogattam. Ezek az izgalmak a félárnyékos eresztélményére alapoznak. Ezek a kombinált falszövetek hozzák vissza a jó léptéket, a jó anyaghasználatot, illetve a többlettartalmat az épületekbe. Ezt az irányt akartam a textúrákkal illusztrálni.

Nem kiviteli szintűek a vázlatok, nem tartom fontosnak az ésszerűségi adatokat felsorolni (beépített és kiépített m²-ek, kubatúrák), de igyekeztem a takarékos hőgazdálkodás alaktana és a napcsapadék lehetősége között valamennyire jól lavírozni. A fűtést fával képzeltem, központosítva, lokális lehetőségekkel. Az egyéb technikákat - mint nyitott lehetőség - mind beépíthetőnek tartom a kiírás szellemét követve. (ezen a pályázati szinten többre nem vállalkoztam). Hasonlóan utalásszerű a gazdasági épületek jelenléte a tervben. Ez egy

olyan fontos területe az életnek, amit talán a tanyai lejtős példán keresztül próbáltam illusztrálni, ahol csakis a fordított telekhasználat indokolt (gazdasági részek elöl, a sík terepen, lakóház a domboldalban).

A tartószerkezetek, a kő, illetve agyagtégla-kő kombinációk mellett fából készülnek: kevesebb boronafal, több vázszerkezet deszkaborítással, az ésszerűségi és variációs igényeknek alávétve. A tetőfedés mindenképpen agyagcserép a falusi változatban, a tanyai példánál használható zindely is, elsősorban esztétikai vagy kulturális indokkal.

TÖVISSI ZSOLT
Csíkszereda,
2008. JÚNIUS 8-20.